

*Nicolae Simu*¹ (1772–1842), funcționar regesc în Arad, a fost unul dintre testatorii în folosul culturii române ardelenne din secolul al XIX-lea. Donația pe care a lăsat-o Capitlului greco-catolic din Blaj s-a constituit în a doua mare fundație a Transilvaniei moderne, după cea a doctorului Simion Ramonțai, averea ei cifrându-se în anul 1904 la suma de 45.400 coroane (vezi Anexe, Tabelul nr. 1). Interesul pentru fundația lui Nicolae Simu a rămas în actualitate mai ales prin mini-scandalul iscat în presa vremii² datorită tergiversării reglementărilor fondurilor administrate de clericii blăjeni.

Mecenatul transilvănean Nicolae Simu s-a născut la Ciufud, lângă Blaj, într-o familie săracă, „din părinți de condiție plebei”³. A urmat cursurile școlilor din Blaj chiar dacă era de credință neunită, urmând exemplul a nenumărați elevi ortodocși din Ardeal însetați de cunoaștere. După un an și jumătate a fost nevoit să plece, regăsindu-l în slujba baronului Forai, fostul viceșpan⁴ al comitatului Arad. La reședința acestuia a învățat limba maghiară, primind o recomandare pentru a intra în administrație pe postul de „intendent de case”⁵. Pe plan profesional Nicolae Simu a avansat în funcția de „crăiesc ofițir de transport”⁶ la nou înființatul „crăiesc oficiolat al transportului de plutire pentru transportarea căsii pe Murăș și Tisa”⁷. De aici se va pensiona – la desființarea oficiului – cu o pensie de două sute șazeci de florini de argint pe an.

Stabilit la Arad, el a reușit să strângă o avere destul de mare pe care intenționa să o lase în scopuri de binefacere. Avea două planuri: din toată averea lui să creeze un fond din care un tânăr militar român transilvănean să studieze la Institutul Terezian din Viena (nerealizat) și să întemeieze o școală pentru creșterea fetelor orfane.

Inițiativele lui Nicolae Simu pun în evidență factura unui iluminism întârziat, care promova dobândirea de cunoștințe și dezvoltarea sistemului școlar românesc. Aceleași deziderat de educare a maselor și implicit de progres material și spiritual a făcut obiectul testamentelor prepozițiilor și canonicilor blăjeni de la Inochentie Micu Klein până la Ioan Micu Moldovan.

Pentru biografia lui Simu, și așa săracă în date și puțin cunoscută până acum, articolele lui George Bariț și Constantin Papfalvi din *Gazeta de Transilvania*⁸ sunt o sursă de neprețuite și foarte fertile sugestii. Căci, cu toată modestia, Nicolae Simu este în epocă o figură de mecenat notoriu, recunoscut pentru preocupările sale culturale. Încă din anul 1836 el a depus 1.000 de florini în caseria cetății Arad pentru leafa clopotarului bisericii greco-catolice. De asemenea, a donat o casă cu curte în valoare de 1.000 florini bisericii uniților din Hunedoara, prin intermediul vicarului de Hațeg, Constantin Papfalvi. A lăsat apoi, în urmă, un testament – alcătuit din anul 1839 – de 8.000 de florini pentru edificarea unui Institut pentru tinerele fete orfane.

¹ *Sim sau Szim*, despre el vezi Constantin Diaconovich, *Enciclopedia română*, vol. III, Sibiu, 1900, p. 292; *George Bariț și contemporanii săi*, vol. II, București, 1975, p. 283, 285, 289, 302; *Idem*, vol. IV, București, 1978, p. 194, 196, 206, 209, 244, 249; George Bariț, „Fideicommissum”, în *Gazeta de Transilvania*, VIII (1845), nr. 30, Brașov, p. 115-116; Constantin Papfalvi, „Din Transilvania”, în *Gazeta de Transilvania*, VIII (1845), nr. 55, Brașov, p. 216; *Idem*, „Daturi din testamentul lui Nicolae Simu”, în *Gazeta de Transilvania*, VIII (1845), nr. 64, Brașov, p. 253-254; George Bariț, „Transilvania” în *Gazeta de Transilvania*, VIII (1845), nr. 95, Brașov, p. 377; *Idem*, „Copie după testamentul lui Nicolae Simu”, în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, IX (1846), nr. 5, p. 37-39.

² Vezi articolele din *Gazeta de Transilvania* menționate mai sus.

³ C-tin Papfalvi, „Daturi din testamentul lui Nicolae Simu”, în *Gazeta de Transilvania*, VIII (1845), nr. 64, Brașov, p. 253.

⁴ Vicecomite

⁵ C-tin Papfalvi, „Daturi din testamentul ...”, p. 253.

⁶ Funcționar regal de transport

⁷ Birou regal de transport al caselor pe Tisa și Mureș. Vezi C-tin Papfalvi, „Daturi din testamentul ...”, p. 253.

⁸ Vezi supra, nota 1.

Testamentul mecenatului Nicolae Simu (vezi *Anexe*, Documentul nr. 1) – reprezentativ prin scopurile sale culturale – este un document cvasi-inedit. A fost scris de autor în limba maghiară, legalizat la 16 mai 1839 și publicat șapte ani mai târziu în revista brașoveană *Foaie pentru minte, inimă și literatură* de redactorul George Bariț (vezi *Anexe*, Documentul nr. 2). Documentul cuprindea șase puncte și era autentificat prin semnătura și pecetea personală a lui Nicolae Simu. Acesta testa întreaga sa avere (în valoare de opt mii de florini de argint), Capitulului Bisericii Catedrale din Blaj pentru a o folosi în chip de fundație, pentru școli și scopuri culturale.

Condițiile puse de testator erau următoarele: 1) tipărirea de cărți în limba română, pentru luminarea nației; din orice domeniu, de orice autor, la tipar aveau întâietate cărțile cu alfabet latin, 2) distribuirea gratuită de cărți la școlile sâtești, 3) finanțarea unei publicații în limba română, asemănătoare celor din Brașov (aluzie la foile lui George Bariț!), 4) ridicarea unui institut pentru creșterea și educarea fetelor române orfane. Puteau beneficia de fondurile acestei fundații doar românii din „clasa cea de obște”, din „clasa celor mai de jos români”. Clauzele stipulate de Nicolae Simu în testamentul său dezvăluie activitatea constantă a autorului, și-n general a intelectualilor ardeleni (preoți, negustori, învățători, profesori, funcționari civili, etc.), pentru împlinirea idealului național iluminist. Ideile luminării – preocuparea pentru culturalizarea maselor prin tipărirea de cărți sau ziare în limba română, înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin, libertatea religioasă, dezvoltarea învățământului – s-au resimțit în cultura română până târziu, la mijlocul secolului al XIX-lea, imprimând Transilvaniei o evoluție particulară.

Testamentul lui Nicolae Simu reflectă cu fidelitate mișcarea de idei social-politică, culturală și religioasă a vremii. Datorită condițiilor istorice specifice în care se desfășura viața social-politică din Transilvania, intelectualitatea se vedea nevoită să urmărească emanciparea oamenilor prin educație și cultură. În acest scop prioritară era organizarea și dezvoltarea învățământului în limba română, distribuirea de cărți și imprimarea unor foi publice în limba română. Au fost momente decisive în dezvoltarea culturii românești ardeleni, clipe de căutare, dar și de manifestare a unor strălucite latențe. Revirimentul școlar din 1830, editarea publicațiilor brașovene *Gazeta de Transilvania* și *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, începuturile etno-folcloristicii ardeleni, constituie verigi hotărâtoare în procesul de „renaștere culturală”.

Fiind pentru multă vreme deputat dietal în Arad – numit direct de împărat – Nicolae Simu era conectat la evenimentele politice desfășurate în principatul transilvan. Ceea ce l-a preocupat mereu era găsirea celor mai eficiente mijloace practice (măsuri pentru promovarea limbii românești, difuzarea publicațiilor proprii, dezvoltarea rețelei de școli, încurajarea culturii) – pentru apărarea cauzei naționale. Într-adevăr, dacă scrutăm paginile testamentului lăsat de oficialul arădean, constatăm că ele se referă la diverse măsuri practice destinate creșterii culturale a națiunii române din Ardeal.

Fondul creat prin testament de Nicolae Simu completa nesfârșita listă a fundațiilor administrate de Casa Centrală Archiepiscopale din Blaj. Dintre cele o sută șaptezeci și șase⁹ de fonduri și fundații existente în anul 1898 enumerăm doar câteva: fondul Basilitan, fundația lui Ioan Bob, Dimitrie Căian junior, Petru Maior, Gavril Pop, Constantin Alutan, George Vlăsa, Parteniu Moldovan, Constantin Papfalvi, Ioan Vancea, dr. Simion Ramonțai, Alexandru Sterca Șuluțiu, etc. Toate acestea, indiferent de felul administrării lor – parohiale, protopopești-vicariale sau diecezane – aveau în patrimoniu bunuri mobile (depuneri bancare, împrumuturi, hârtii de valoare, titluri de stat) și imobile (case parohiale, biserici, pământ, păduri bisericesti, lunci, fânațe, etc.).

Custodele donației lui Nicolae Simu era reprezentat de Capitulul Mitropoliei de Alba Iulia și Făgăraș, care avea sediul la Blaj. Acestuia îi revenea sarcina de-a manipula și conserva documentele, hârtiile de valoare și banii încredințați de testator. Fondul Simu era administrat după normele generale ale Capitulului metropolitan blăjean stabilite pentru gospodărirea fondurilor și fundațiilor publice archiepiscopale.

Din păcate unii clerici din Blaj erau recunoscuți pentru felul defectuos de-a folosi sumele primite sub formă de fundații. Așa s-a întâmplat între anii 1851-1852¹⁰, când, din bursa Simion Ramonțai dedicată celor mai tineri învățăcei, toți capitularii Blajului și-au trimis la studii în străinătate câte un nepot – de obicei înstărit.

Un mini-scandal stârnit în presa epocii în jurul fundației lui Nicolae Simu a readus în atenție suspiciunile legate de proasta gestionare a resurselor fundațiilor cultural-școlare. Comentarii pe această temă se regăsesc în

⁹ Vezi fondul *Biblioteca Centrală Blaj*, colecția „Fondurile și fundațiunile archiepiscopale”, doc. *Decisiunile Sinodului Archiepiscopalei greco-catolice de Alba Iulia și Făgăraș ținute în reședinția arhiepiscopalească din Blasiu în anii 1896, 1897, 1898*, p. 13, 17, 8-9.

¹⁰ *George Bariț și contemporanii săi*, vol. IV, București, 1978, p. 194.

corespondența particulară a lui Timotei Cipariu și Atanasie Șandor cu George Bariț. De asemenea, redactorul *Gazetei de Transilvania* a vorbit public despre „afacerea Simu”, făcând aluzii străvezii la târăgânarea lucrurilor în legătură cu transpunerea donației Simu la Blaj. În articolul „Fideicomissum” din *Gazeta de Transilvania*¹¹, într-o corespondență datată *Ungaria, 8 aprilie 1845*, purtând semnătura D.M., înainte de-a pomeni numele lui Simu și donația în cauză, corespondentul lauda frumusețea morală a instituției numite *fideicomissum*, al cărei rost era executarea testamentelor în mod prompt și cinstit. Se specifica apoi suma dăruită: 10.000 de florini, din care Capitulul din Blaj n-a primit încă nimic.

Se pare că nimeni nu putea oferi informații clare, actualizate, despre soluționarea chestiunilor legate de resursele donate de mecenatul arădean. Nici măcar cei trei executori testamentari – canonicul blăjean Constantin Papfalvi, protopopul și preotul greco-catolic Vasilie Moldovan sau asesorul de Notarialgericht Ioan Szergel! Asupra fundației Nicolae Simu se păstra tăcerea nu se știe din ce motiv. Totuși, aflăm că, la insistențele Capitulului din Arad, Constantin Papfalvi a adus de la Blaj suma de 10.000 de florini¹². Din acești bani – pentru o mai mare siguranță – s-au cumpărat hârtii ale statului. De asemenea, a fost făcut public faptul că 3.000 de florini se aflau în păstrarea magistrului Aradului. Despre restul banilor nu se știau prea multe. Doar că 1.800 de florini se aflau într-un loc nesigur.

Mai multe oficialități ardelenne au fost rugate în mod oficial sau particular să ajute la clarificarea averii lui Nicolae Simu. Printre ele, și Teodor Serb – administrator al comitatului Caraș, jude suprem al orașului Arad și asesor al comitatului Cenad. Frunțașul politic din Banat i-a comunicat lui Atanasie Șandor că o parte din capitalul fundației Simu era depusă în Arad iar cealaltă va veni peste o lună. Situația de confuzie, mister și aluzii fine creată în jurul fondului Nicolae Simu nu a fost eludată. O gamă variată de factori au contribuit probabil la crearea acestei stări de lucruri.

Scrisoarea adresată de Nicolae Simu episcopului greco-catolic Ioan Lemeni (Vezi *Anexe*, Documentul nr. 3) datată 20 iunie 1839, cuprinde rugămintea testatorului către înaltul prelat blăjean de-a intermedia transferul banilor fundației către custodele donației, prin intermediul executorilor testamentari. Tema principală a scrisorii răzbate din subtextul comentariilor, din atitudinea celui care se confesează, din proiectele și acțiunile propuse și întreprinse de el.

Perspectivile deschise prin inițiativa lui Nicolae Simu favorizează înființarea și dezvoltarea unui învățământ funcțional, național-românesc, care urmărea emanciparea oamenilor prin educație, ajungerea la conștiința de sine, descoperirea valorilor umane. Chiar dacă în jurul fundației Simu a planat incertitudinea, testamentul deputatului va rămâne, și un urmaș credincios îi va căuta mormântul și va scrie, cu mână pioasă, cuvintele care se potrivesc aproape vieții tuturor celor vrednici în lume: *Voluit, quiescit!*¹³

Anexe

Documentul nr. 1

Arhivele Statului, Direcția Județeană Cluj, colecția *Ioan Micu Moldovan privind procesul lemenian (1810 – 1938)*, nr. fond: 898, doc. nr. 21: „Fundația Nicolae Simu (Arad): Testamentul lui Nicolae Simu”

Arad, 16 mai 1839

Spre veșnică mărire a Preasfintei Treimi, Amin!

Învins¹⁴ fiind despre aceea, cum că temeiul cel mai sigur al fericirii fieștecării nații este buna creștere și cunoscând cât de rămasă e nația noastră întră această parte de alte nații ale Înălțatului Tron al Austriei, am hotărât, prin testamentul din 16 mai anul acesta făcut, precum alăturata aici parie a testamentului arată, că toată averea mea, după moarte-mi, neavând următorii, să se deie în preț și, întemeindu-se un capital, să se

¹¹ George Bariț, „Fideicommissum”, în *Gazeta de Transilvania*, VIII (1845), nr. 30, Brașov, p. 115-116.

¹² *George Bariț și contemporanii săi*, vol. IV, București, 1978, p. 244.

¹³ S-a străduit, acum odihnește în pace (lat.).

¹⁴ Convins

depună la măritul Capitulum¹⁵ de lege grecească unită a bisericii catedrale din Blaș, în chip de veșnică fundație națională a nației românești, voind după următoarele condiții a se păstra și administra:

1. Din vreme în care măritul Capitulum va primi capitalul mai sus numit, îndată se va îngriji ca la locuri cu securitate, pe lângă procent legiuit, să-l așeze.

2. Dorind ca folosul bunei creșteri, mai cu seamă între românii săteni, să se întindă, spre care sfârșit neapărată trebuință cunosc a fi ca tipărirea cărților în limba națională, cuprinzătoare de orice știință ce ar folosi românilor, pe cât s-ar putea să se ușureze, pentru aceea hotărâsc ca suma interesului ce va aduce acest capital pe tot anul să se întoarcă spre tipărirea cărților care măritul Capitulum le va judeca de folos, atât pentru cultura limbii românești, care îi caracterul nației, cât și pentru buna creștere sau luminarea nației, de oricari autori, fără de nici o deosebire a religiei, compuse, cari n-ar fi în stare cu a sale cheltuieli, sau prin cale prenumerației le pute tipări, luându-se în deosebită privință ca, pentru introducerea literelor strămoșești, cărțile cele cu litere latino-strămoșești scrise să aibă întâietate de a se tipări.

3. Dintre cărțile cu cheltuiala acestei fundații tipărite sau și cumpărate care se vor judeca a fi de lipsă pentru școli, câte se vor pute, pe seama celor mai sărmâne școli sătești în dar să se împartă, iară din prețul ce din vinderea celorlalte exemplare se va strânge, care totdeauna măritul Capitulum îl va mărgini, cevași parte potrivită, în chip de dar, lucrătorului pentru lucru și pentru de a da mai mare îndemn de a scrie să se deie, adăugându-se partea care va întrece din prețul cărților la fundație.

4. De cumva spre cărți așa folositoare nu s-ar putea întrebuița toată suma interesului pe tot anul, se va putea sprijini și o redacție de foi publice în limba românească, precum cele de acum din Brașov sunt întocmite, după cum măritul Capitulum va judeca.

5. Fiindcă veche dorință am avut ca, spre ridicarea unui institut pentru creșterea fetițelor române, să-mi păstrez toată averea, căroră dându-se învățături în limba nației, să-și capete cultura potrivită cu a lor chemare, ca să fie mame bune, știind cum că mamele sunt cele dintâi și firești crescători a născuților, și numai pentru neajungere capitalului de a pute așa un institut a ridica, spre mai sus atinsul sfârșit, mi-am mărginit cugetul. De cumva, cu vreme, s-ar afla vreun făcător de bine care să voiască așa un institut de creștere a întemeia, să se întoarcă și aceasta a mea fundație spre același sfârșit. Iar de nu va fi să se întemeieze așa un institut nicipând, necunoscându-se mai mult de lipsa de a se tipări cărți, în bună voie va fi măritului Capitulum, fundația aceasta oricând spre alt mai mare folos ce se va cunoaște, însă numai pentru clasa românilor celor mai de jos, a o întoarce.

6. Măcar că numita fundație, ca o proprietate singură a nației românești, voiesc a se privi, ci pentru aceea măritul Capitulum la nimeni altul, decât episcopului diecezei Făgărașului, cărui rațiile în tot anul le va așterne, cu dare de seamă și responsabilitate va fi însărcinat.

Care spre mai mare și veșnică statornicie, cu subscrierea numelui și punerea pecetului le întăresc.

L. S

Nicolae Szim mpr.
Crăiesc pensionar: Gherăt mpr.
Și ales cetățean în Arad

¹⁵ Din lat. *Capitulum* = Capitol, corporație de clerici cu caracter sacerdotal, în biserica romană.

1. Din vremea din care тър. капитал на прімі капиталі mai сус нсміт, дндатъ се ва днгржіі, ка сел ашезо ла локсрі кз сепкрітате пе лзогъ прочелт лецісіт.

2. Dorind ка фолосла лпелі крецдері mai кз сеатъ днпре ромъніі сътеі сз се днтіндъ, спре каре съкршіт неапъратъ тревтінгъ излоса а оі, ка тіпъріреа кърцілор дп лімба націоналъ, кспрінзетоаре де опі че шііпдъ че ар фолосі ромънілор, пе кът с'ар петеа сз се вшереке, пентръ ачеса хотъреск, ка сзта интереслві, че на ачаго ачест капитал пе тот апла, сз се днторкъ спре тіпърітл кърцілор, каре тър. капитал ле ва ждека де фолосатът пентръ кълтра лімбіі ромъноці, кареі характерл паціеі кът ші пентръ вшоа крещере саб лмнінареа паціеі, де опі каріі авторі еъръ де нісі о деосовіре а реліціеі комунсе, каріі п'ар оі дп старе кз а сале келтллі саб пріп балеа превшорадіеі але петеа тіпърі. — лъндсоо дп осовітъ прівіндъ: ва пентръ днтродзчереа літерелор стръмошеці, кърціле челе ка літере латіно-стръмошеці скарісе се алъ дотліетате де а се тіпърі.

3. Dintre кърціле ка келтліала ачешіі фундаціі тіпъріге, саб ші ксппрате, каре се вор ждека а оі де ліпсз пентръ сколі, кзте се вор петеа пе сеата челор mai скаршане сколі сътеці дп дар сз се днпаратъ, еаръ дпн предъа, че дн вшдереа челоралаге есепларе се ва стріоце, каре тотдеаша тър. капитал дп ва търціоі, че-ваш парте потрівітъ дп аін де дар асторллі, пентръ лкаръ ші пентръ де а да mai шаре дндетн де а скаріе, сз се дее, адъоръадсе шартеа каре ва днтрече днн предъа кърцілор ла фундаціе.

4. Де келта спре кърці аша фолосі-тоаре из с'ар петеа днтревтінга тоатъ сз-та интереслві пе тот апла, се ва петеа снржіні ші о редакціе де оол пелліче дп лімба ромъноасзъ, прекшт челе де аша днн Брашоа сзт днткміте, дспъ ка тър. капитал ва ждека.

5. Шіндкъ неке доріндъ ам апст. ка спре рѣдікареа зні інстїтат пентръ крещереа еетїделор ромъне сз'мі пѣстрек тоатъ авереа, кърора днддсе дпльцъ-тєрї дп лімба паціеі сз'мі кшете кълтеръ потрівітъ ка а лор кемаре, ка сз оіе таме вшо, шінд келткъ тамеле сзт чеі днтл ші оїреціі крескъторї а пѣскѣцілор сзї, ші нсмаї пентръ неажшдереа капиталлі де а петеа аша зп інстїтат а рѣдіка, спре mai сус атінсєа съкршіт млам тѣрціоіт крещетл, — де келта ка време с'ар ала презп охъкторїс де віне, кареле се носаскъ аша зп інстїтат де крещере а днтетейн, сз се днторкъ ші ачешт а теа фундаціе спре ачелаш съкршіт; еар де аз ва оі сз се днтетеезе аша зп інстїтат нісі кѣнд, пе кспоскѣндсе mai мзл де ліпсз де а се тіпърі кърці, дп вшоа нос на оі а тѣр. капитал фундаціеа ачешт опі кѣнд спре алт mai шаре фолос че се ва кшпоце, дпсз нсмаї пентръ власл ромънілор челор mai де жос, а о днторче.

6. Мъкаръ нсміта фундаціе ка о пропріетате сіогъръ а паціеі ромъноціі воеск а се пріві, чі пентръ ачеса тѣр. капитал ла ншент алтл декът епїскупллі діечесіі Фъгърашллі, кърці раціле дп тот апла ле ва ащере, зс даре де сеатъ ші респос-сабілітате ва оі днскрчінат.

Каре спре mai шаре ші вечнікъ сз-

горячие на съскриероа нѣмелі ші пѣне-
рес печетилі ле дитареск.

Арад, 16. Маѣ 1839.

(А. П.)

Николае Сім м. с.

Кр. пенс. Тирг. ооо. ші алас
четьдван да Арад.

В О Е Р И Т Ъ .

Тот гандіам нѣта одата
Кам о съ нѣ воереса,
Кънд дін мамѣ ші дін тата
Сълт дін пеамѣ нѣолоеса.
Нѣнгаліда съ тратіаск?
Мѣлте оаче еа кънд на!
Ші да тратіта воереск?
Не дѣран поате нѣлѣ.
Къчѣ оѣ актѣл нѣ е' чован.
Сълт воер, ші не дѣран.

Фър' а щі тети сѣ саріе
Нічѣ одат' амѣ оі иректѣ,
К' нѣ ом прост нѣта съ оіе
Дитре оамелі нѣносат.
Дар аамѣ ші 'н генове
Дѣл нѣта воерѣ гѣсѣдѣ:
Еі рѣсарѣ да тѣонопове,
Нічѣ гѣндещѣ кънд те тратіадѣ
Къ щі нѣче нѣ чован:
Сълт воер, ші не дѣран.

Бѣде ъ тата съ нѣ ведѣ,
Пѣлат нѣла ам дитропат!
Аамш н'ар маі авен оѣдѣ
Пентре нѣла дѣла сат.
Кѣ депретѣ воеріел
Еѣ не паснѣл пот съ' нѣт,
Къчѣ нѣ актѣл нѣнѣлел.
Тратіта нѣе ам дѣлѣдѣт.
Къчѣ ведѣдѣ: еѣ, нѣ чован
Сълт воер, ші не дѣран.

Дацимѣ чінсто, къчѣ се нѣде
Не воерѣ съ ресентадѣ.

Аа депретѣ нѣе те нѣде
Тогѣ нѣл прощѣ съ нѣ нѣнѣдѣ.
Еѣ сълт нѣнѣл, ші пот дреѣе
Орѣ че тратѣ дѣ дѣван:
Ам ші дрепѣтѣ дѣ а лѣѣе
Венграт нѣ нѣ гоготѣн.
Аамѣ оаче нѣ чован
Че ѣ воер, ші не дѣран.

De napride . . . че нѣл паск?
Бѣдѣ орѣ нѣче аоло сѣлт,
Пентре да съ шед да нѣе
Кѣ нѣнѣстрѣ да нѣнѣт.
Чіне вреа на нѣнѣ а оаче,
Віе врама на сѣл сѣп.
Ридѣдѣ, ридѣдѣ нѣт нѣ нѣче:
Сълт воер, нѣ сълт нѣнѣл.
Да, да, да, воер чован!
Нѣ маі сѣлт нѣл нѣлѣт дѣран.

Г. Сѣн.

DIN ARXIVA ALBINEI.

(Брѣмер.)

А.

Лан. Ън лан де грѣѣ. L'lanos (planum)
spaniol. О дѣтіндеѣ де нѣмпіе нѣ-
нѣтѣ дѣ Амеріа L'lanos, Pambas ші
Havane

Ліагрѣѣ: ліагрѣѣ, кънд се дѣнѣлѣѣѣ
нѣнѣнѣд орѣ нѣ оі а нѣнѣ.

Ліаѣр, (словод) да грѣѣ, liber.

Ліаѣнѣ. Съ прінѣѣ ліаѣнѣ: съ сѣноѣѣѣ.

Лѣнѣлѣ: нѣрѣѣ, loquelas.

Лѣі лѣтѣ, а лѣтѣзі, лѣлѣі, лѣтѣ, лѣлѣтѣ.

М.

Маіаѣѣ (maliago). Аѣѣ маіаѣѣрѣі: маѣ-
ѣѣѣрѣі, (да ѣѣѣѣі) маѣрѣігіі.

Мѣдѣѣѣѣѣ, moderare. А се мѣдѣѣрѣі, мо-
дѣѣѣѣѣ, маѣѣѣѣѣѣѣ.

Arad, 20 iunie 1839

*Prealuminate și Preasfințite Doamne Episcop,
Domn mie Preaîndurat!*

După dorința mea, Prealuminatei Măriei tale, de a pune puțină avere-mi cu care Dumnezeu m-a dăruit pe altariul dulcii frății, am așezat prin testament precum din autentica parie subalăturată se vede: ca după moarte-mi, toată averea mea să se deie în preț și, făcându-se un capital să se depună la măritul Capitulum al Catedralei Bisericii din Blaș, pe lângă care și eu cea dintâiu dulceață a științelor am fost norocos a gusta, în chip de veșnică Fundație, care după înțelesul alăturatelor aici subalăturate condiții să o administreze. Prin descoperirea cugetelor mele, în șirul condițiilor atinse nu la altă ceea ațânta m-am sârguit decât la binele ce ar putea izvorî nației din măcar cât de puțină sprijinoană publică, ce se va putea întemeia din prea îngusta mea avuțiuță, care în prețul banilor de acum umblătoriu ca la 8000 de florinți în argint; după ajutorul a Celui Totputernic, nădăjduiesc că se va ridica pentru aceea măritului Capitulum, nicicum ai prescrie nu voiesc ca fundația aceasta după a sa mai adâncă prevedere să nu-i fie în voie deplină, spre alt mai mare folos decât la care am ațântat eu cu a mea pricepere a o întrebuința, însă tot numai pentru clasa cea de obște a românilor, precum aceasta și în pontul a 5 le am atins.

Iară de Prealuminatea Mărirea ta, umilit mă rog ca cu părintească îndurare, să binevoiești a-mi mișloci, ca Prealăudatul Mărit Capitulum, pe lângă cuprinderea și păstrarea mai sus numitelor documenturi, să binevoiască a se însărcina cu luarea în grijă pentru de a primi la vremea sa de la știuții executori a testamentului capitalul, spre întemeierea zisei fundații, rugându-mă de înduratul răspuns pentru de a putea și primită-mi este cererea sau nu, precum și despre aceea cum prin reverendissimul domn Constanțiu Papfalvi¹⁶ parochul și vicariul de la V[ajda] Hunyad¹⁷ dăruință care am făcut cu lăsarea unui fond cu casă prețuit în 1050 florinti [va]lut pe seama parohiei greco-catolice de acolo, Prealuminatei Măritei tale înștiințată este sau nu? Pe lângă trimiterea scrisorii cuprinzătoare de aceea dăruință, Preaînaltei grației a Măriei tale, pe lângă sărutarea Dreptei și descoperirea aceii mai fierbinți a inimiei mele poftă, ca Dumnezeu, spre a nației noastre fericire încă mulți ani să se trăiască, de pururea recomănduit rămânând,

Al Prealuminatei Măriei tale

prea aplecat și umilit serv,
Nicolae Szim mpr
oficier pensionat

Tabel nr. 1: Sumele* înregistrate în fondul Nicolae Simu între 1842-1904

Anul	Fonduri intrate	Fonduri ieșite	Fonduri active	Fonduri pasive	Cheltuieli în scopul fondului
1842			8.000 florini		
1895			21.750 fl.		
1896	1.320 fl. 46 cr.	1.338 fl. 0,66 cr.	22.421 fl. 56 cr.	17 fl. 54 cr.	851 fl. 66 cr.

¹⁶ *Constantin Papfalvi* (1804-1892) canonic blăjean originar din satul Popfalău, lângă Cluj. Urmează Liceul greco-catolic din Blaj și Facultatea teologică. Între 1825-1833 este profesor la Blaj, după care pleacă în comitatul Hunedoarei, ca paroh, apoi ca vicar foraneu al Hațegului. Din 1887 este mare prepozit al Arhiepiscopiei și Mitropoliei de Alba-Iulia și Făgăraș. Date biografice despre Constantin Papfalvi se găsesc în Augustin Bunea, *Constantin Papfalvi*, în vol. *Discursuri. Autonomia bisericească. Diverse*, Blaj, 1903, p. 109-140; *George Bariț și contemporanii săi*, coord: Ștefan Pascu și Iosif Pervain, vol. IV, București, 1978, pp. 1-36.

¹⁷ Hunedoara.

1897			21.898 fl.		
1898	904 fl. 20 cr.	886 fl. 37 cr.	22.522 fl. 98 cr.	-	850 fl.
1904			45.500 coroane		

* Datele au fost preluate de la Arhivele Statului, Direcția Județeană Cluj, fondul *Biblioteca Centrală Blaj*, colecția „Fondurile și fundațiunile archidieceșane”, doc. *Decisiunile Sinodului Archidieceșei greco-catolice de Alba Iulia și Făgăraș ținutu în resiedintia arhiepiscopoeasca din Blasiu în anii 1896, 1897, 1898*, p. 13, 17, 8-9 și C-tin Diaconovich, *Enciclopedia română*, vol. III, Sibiu, 1900, p. 292.

